

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพกึ่งทดลอง โดยทำการวัดผลก่อนและหลังการถ่ายทอดความรู้ เพื่อศึกษาผลการถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัวเกี่ยวกับการดูแลตนเองของมารดาภายหลังคลอด และเพื่อศึกษาพฤติกรรมเกี่ยวกับการดูแลตนเองหลังคลอด โดยการศึกษาครั้งนี้กำหนดเนื้อหาครอบคลุมด้านการปฏิบัติตัวหลังคลอด ได้แก่ การพักผ่อนและการทำงาน การรักษาความสะอาดของร่างกาย การรับประทานอาหาร การสังเกตแผลฝีเย็บและน้ำคาวปลา การวางแผนครอบครัว การบริหารร่างกายภายหลังคลอด การมีเพศสัมพันธ์และการมีประจำเดือน การสังเกตอาการผิดปกติที่ต้องมาพบแพทย์ก่อนเวลา และการมาตรวจตามนัด กลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ มารดาครรภ์แรกที่ตั้งครรภ์โดยมีอายุครรภ์ 34-38 สัปดาห์ และมารับการฝากครรภ์และตรวจก่อนคลอด 1 สัปดาห์ ที่แผนกผู้ป่วยนอกชั้น 13 ห้องตรวจสูติกรรมและคลอดที่สถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ.2544 มีอายุระหว่าง 15-35 ปี จำนวน 50 คน โดยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม โดยวิธีเลือกแบบเจาะจงคือ กลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 25 คน ได้รับการสอนตามปกติจากพยาบาลวิชาชีพประจำหอผู้ป่วย กลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 25 คน โดยกลุ่มทดลองที่ 2 เลือกจากมารดาที่คลอดปกติออกทางหน้าท้องในช่วงเวลา 08.00 น.-16.00 น. ได้รับการถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัว มีการจัดเรียงลำดับการสอนเนื้อหาก่อนและหลัง โดยคำนึงถึงสภาวะร่างกายของมารดาหลังคลอดแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษา จำนวน 50 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 44 ชุด เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน มีคุณสมบัติไม่ตรงตามที่กำหนดไว้ โดยมีประชากรที่คลอดโดยวิธีผ่าตัดออกทางหน้าท้องจำนวน 3 คน และไม่มาคลอดที่สถานบริการสุขภาพพิเศษมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 3 คน เมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา ตลอดจนความเหมาะสมของการใช้ภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับมารดาหลังคลอด จำนวน 20 คน แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ได้ความสมบูรณ์ ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น 0.893 แล้วนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ซึ่งในส่วนของแบบสอบถามดังกล่าวประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไป แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวหลังคลอด และแบบสังเกตการปฏิบัติตัวหลังคลอดโดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยประเมิน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ หาค่าเฉลี่ย นำข้อมูล ด้านความรู้และการปฏิบัติตนหลังคลอด ทั้งกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มกลุ่มทดลองที่ 2 นำมาเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนทั้งสองกลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการถ่ายทอดความรู้มารดาแบบตัวต่อตัวในด้านความรู้ของมารดาภายหลังคลอดพบว่า กลุ่มทดลองที่ 2 มีระดับคะแนนความรู้โดยรวม หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัวเพิ่มขึ้นทุกด้าน

2. พฤติกรรมเกี่ยวกับการดูแลตนเองภายหลังคลอดหลังจากที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัว มีคะแนนอยู่ในระดับสูง และมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงกว่ากลุ่มทดลองที่ 1

การอภิปรายผล

ในการศึกษานี้ได้อภิปรายตามสมมุติฐานดังนี้

1. มารดาหลังคลอดมีความรู้ความเข้าใจดีขึ้น หลังจากการได้รับการถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัว จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าในด้านความรู้การดูแลตนเองภายหลังคลอด กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เพิ่มขึ้นในทุก ๆ เรื่อง เป็นไปตามสมมุติฐานการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากการใช้แผนการสอนที่ผู้ศึกษาจัดทำขึ้น และมีการเรียงลำดับเนื้อหาตามลำดับ และสอดคล้องกับความพร้อมทั้งสภาวะของร่างกายและจิตใจของมารดาภายหลังคลอด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มาลัย แทนธานี (2527) ที่พบว่า การสอนสุขศึกษาอย่างมีแบบแผนของเจ้าหน้าที่ประจำตึกประกอบกับการมีคู่มือปฏิบัติทำให้ผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดมดลูกและรังไข่ทั้งสองข้างมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตนภายหลังการผ่าตัดดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการสอนในเรื่องดังกล่าว และจากการศึกษาของ โสมภัทร ศรีชัย (2530) ในเรื่องความเป็นมารดาในการปฏิบัติตนและการเลี้ยงดูบุตรในระยะหลังคลอด พบว่า มารดาส่วนใหญ่ให้ความสนใจและศึกษาความรู้จากหนังสือและวารสาร รองจากเจ้าหน้าที่พยาบาลประจำตึก ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าถ้ามารดาหลังคลอดมีความรู้และได้รับความรู้เพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่พยาบาลและจากสื่อต่าง ๆ ก็จะทำให้มารดาสามารถดูแลตนเองเมื่อกลับไปอยู่บ้านได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศรีพิจิตร ธาตุเพชร (2536, หน้า 27) ได้ศึกษา

ผลการสอนอย่างมีแบบแผนที่มีต่อความรู้และการปฏิบัติของมารดาหลังคลอด โดยใช้ภาพพลิก และแผ่นพับ พบว่า ภายหลังการสอนมารดาหลังคลอดมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวมากขึ้นและคะแนนความรู้การปฏิบัติตัวหลังคลอดก่อนและหลังการถ่ายทอดความรู้แตกต่างกัน ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติตัวอยู่ในระดับปานกลางแต่หลังจากการถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัวแล้วติดตามประเมินผล พบว่า คะแนนค่าเฉลี่ยความรู้ในระดับที่สูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยจากเดิม 15.36 เป็น 24.60 ซึ่งอยู่ในค่าเฉลี่ยระดับสูง และมีระดับค่าเฉลี่ยของระดับความรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุม

2. มารดาหลังคลอดมีการปฏิบัติตนภายหลังคลอดอยู่ในระดับดีมากหลังจากได้รับความรู้ในด้านการปฏิบัติตัวภายหลังคลอด พบว่า มารดาหลังคลอดปฏิบัติตัวอยู่ในระดับที่ดีมาก และมีค่าเฉลี่ยทางสถิติที่สูงกว่ากลุ่มควบคุมในทุกด้าน ตั้งแต่การพักผ่อนและการทำงาน การรักษาความสะอาดของร่างกาย การรับประทานอาหาร การสังเกตแผลฝีเย็บและน้ำคาวปลา การวางแผนครอบครัว การบริหารร่างกายภายหลังคลอด การมีเพศสัมพันธ์และการมีประจำเดือน การสังเกตอาการผิดปกติที่ต้องมาพบแพทย์ก่อนเวลา และการมาตรวจตามนัด

เนื่องจากผลของการถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัวเป็นการสอนอย่างมีแบบแผนและเหมาะสมกับมารดาหลังคลอดที่มีเวลาและสถานที่ที่เอื้ออำนวยในการเรียนรู้ อีกทั้งมีการจัดลำดับเนื้อหาการสอนโดยคำนึงถึงปัญหาที่เคยพบ และคำนึงสภาวะร่างกายและจิตใจ ทำให้มารดามีความพร้อมในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นและเจ้าหน้าที่พยาบาลก็สามารถให้ความรู้แก่มารดาหลังคลอดได้อย่างใกล้ชิด และมารดาก็สามารถเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ซึ่งนำไปสู่การปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการดูแลตนเองได้ ดังเช่นการศึกษาของ เพ็ญศรี สุโรจน์ ได้ศึกษาผลการสอนในการชักจูงให้ประชาชนมารับบริการวางแผนครอบครัว พบว่า การถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัวได้ผลดีว่าการสอนแบบกลุ่ม และจากการศึกษาของ สะอาด มุ่งสิน (2537) เรื่องการเปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติตัวก่อนและหลังการให้คู่มือการปฏิบัติตัวของมารดาหลังคลอดพบว่ามารดาหลังคลอดภายหลังได้รับความรู้ โดยใช้คู่มือการสอนมีระดับคะแนนความรู้การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องมากกว่าก่อนได้รับการให้คู่มือการสอน และจากการวิจัยพบว่าคะแนนการปฏิบัติตนหลังคลอดภายหลังการถ่ายทอดความรู้เปรียบเทียบทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน โดยกลุ่มทดลองที่ 2 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติตนหลังคลอดอยู่ในระดับดีมากทุกเรื่อง และมีระดับคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติตนดีกว่ากลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยปกติ โดยมีค่าเฉลี่ย 32.4 และในกลุ่มทดลองที่ 1 มีค่าเฉลี่ย 27.4 ยกเว้นเรื่องการมาตรวจตามนัดหลังคลอด น้อยกว่ากลุ่มทดลองที่ 1 เนื่องจากกลุ่มทดลองที่ 2 ไม่มาตามนัดตรวจหลังคลอด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้การวิจัย

1. ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ ในการพัฒนารูปแบบการสอนให้เหมาะสมกับมารดาหลังคลอดปกติที่มีระยะเวลาการคลอดที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถจัดเป็นแผนการสอนเพื่อช่วยให้มารดาหลังคลอดอยู่ที่โรงพยาบาลระยะสั้น สามารถดูแลตนเองและบุตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผลการวิจัยนี้พบว่าผลทำให้มารดาหลังคลอดมีการปฏิบัติตัวได้ถูกต้อง ควรนำไปใช้เป็นแนวทางในการให้ความรู้มารดาภายหลังคลอดเพื่อทำให้มารดาหลังคลอดสามารถนำไปปฏิบัติที่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จัดรูปแบบการสอน โดยสามมีส่วนร่วมในการเข้ารับฟังการสอนและวัดผลการช่วยเหลือมารดาในระยะคลอด และหลังคลอด
2. ปรับแผนการสอนโดยประยุกต์ใช้ในมารดาที่ผ่าตัดคลอดทางหน้าท้องหรือมารดาที่มีโรคแทรกซ้อน โดยทดลองทำวิจัยเพื่อนำผลที่ได้เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป
3. นำแผนการสอนไปประยุกต์สอนในเรื่องอื่น ๆ เช่น การดูแลผู้ป่วยผ่าตัดคลอดหรือมารดาที่มีภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์
4. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการดูแลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง